

Załącznik do
Miejskiego Programu Profilaktyki
i Rozwiązywania Problemów
Alkoholowych oraz
Przeciwdziałania Narkomanii
na 2010 r.

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W MIEŚCIE GRAJEWO

Grajewo 2010 rok

WPROWADZENIE

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, poglądy i styl życia. Rodzice bądź opiekunowie są wzorem do naśladowania dla dzieci. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami oparte na zrozumieniu i miłości. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań i role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi.

Coraz częściej obserwujemy szerzące się zjawiska patologii społecznej, takie jak: nikotynizm, alkoholizm, narkomania i lekomania, które uniemożliwiają prawidłowe funkcjonowanie rodziny oraz jednostek w społeczeństwie. Obecnie najbardziej niepokojące jest zjawisko sięgania po używki przez dzieci i młodzież.

Jedną z przyczyn złego funkcjonowania rodziny jest nadużywanie alkoholu przez najbliższych, oraz przemoc domowa. Problemy wynikające z picia alkoholu przez dzieci, młodzież i osoby dorosłe stanowią obecnie jedną z najważniejszych kwestii społecznych, przed którą stanęły rządy wielu krajów europejskich, w tym również Polski. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia społeczeństwa, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym. Większość ludzi korzystających z alkoholu robi to w sposób rozsądny i powściągliwy, jednak pewna część ludzi nadużywa alkoholu, co powoduje w sposób nieuchronny dużą ilość szkód i zagrożeń. Występują one we wszystkich społeczeństwach. Wielkość tych szkód jest związana z rozmiarami i stylem konsumpcji napojów alkoholowych, ale zależy również od skuteczności i zasięgu działań profilaktycznych i naprawczych.

Funkcjonuje wiele definicji uzależnienia, jednak wszystkie traktują je jako stale wzrastające zaabsorbowanie środkiem lub czynnością uzależniającą, które w miarę upływu czasu stają się przeszkodą w realizowaniu celów życiowych każdego człowieka.

Cz. Cekiera twierdzi, iż uzależnienie jest „procesem lub stanem zależności fizycznej, psychicznej, a niekiedy także społecznej danej jednostki. Stan ten charakteryzuje się systematycznym, niekontrolowanym braniem środka, od którego dana osoba się uzależniła”.

Wyróżnia się uzależnienie fizyczne, psychiczne i społeczne.

Uzależnienie fizyczne – polega na wbudowaniu substancji w cykl przemian tkankowych. Substancja psychoaktywna staje się niezbędnym elementem do zachowania biologicznej i chemicznej równowagi ustroju.

Uzależnienie psychiczne – jego cechą charakterystyczną jest odczuwanie w różnym stopniu pragnienia przyjmowania danej substancji. Całe zachowanie człowieka staje się podporządkowane nadrzędnemu celowi, jakim staje się zdobycie i zażycie substancji uzależniającej.

Uzależnienie społeczne – wiąże się z zażywaniem środków psychoaktywnych w konkretnej grupie ludzi. Istotą tego zjawiska jest bardzo silne przywiązanie do grupy oraz przymus respektowania panujących w niej zasad i obyczajów.

Podstawową właściwością zespołu uzależnienia jest silne pragnienie zażywania substancji pomimo szkód, które ona wywołuje. Utożsamianie negatywnych konsekwencji zażywania substancji psychoaktywnych z uzależnieniem jest niestety dość powszechnym błędem popełnianym przez wielu ludzi zaangażowanych w pomoc ludziom walczącym z nałogami.

Tymczasem istotą uzależnienia jest fakt, iż człowiek pomimo wspomnianych szkód, nadal zażywa daną substancję.

Czynnikami, które podwyższają ryzyko powstania nałogu szczególnie u dzieci i młodzieży, są: zła kondycja psychofizyczna, brak wsparcia psychicznego w domu, duże obciążenie zadaniami szkolnymi, duże obciążenie zadaniami szkolnymi przy niesprzyjającej atmosferze wychowawczej w szkole, patologie w najbliższym środowisku.

Psychospołecznymi uwarunkowaniami sięgania po środki uzależniające, są: trudności w kontaktach z rówieśnikami, poczucie osamotnienia i nieakceptacji przez grupę rówieśniczą, konflikty rodzinne, trudności i niepowodzenia szkolne, zaburzenia życia emocjonalnego (neurotyczność, niska samoocena, wysoki poziom lęku).

Jedyną skuteczną metodą przeciwdziałania uzależnieniom w społeczeństwie jest **profilaktyka**.

Koniecznym warunkiem wdrożenia skutecznych oddziaływań profilaktycznych jest przeprowadzenie diagnozy zjawiska, jego skali i nasilenia.

METRYKA MIASTA

Miasto Grajewo liczy 22 309 mieszkańców (10 764 mężczyzn i 11 545 kobiet), zaś powiat grajewski 49 506 mieszkańców (24 556 mężczyzn i 24 950 kobiet). Na koniec września 2009 roku w powiecie odnotowano 1859 bezrobotnych kobiet i 1948 mężczyzn zarejestrowanych w PUP w Grajewie. Wskaźnik bezrobocia w Polsce i powiecie grajewskim na przełomie ostatnich trzech lat kształtował się następująco:

stopa bezrobocia	grudzień 2007	październik 2008	wrzesień 2009
Polska	11,2%	8,8%	10,9%
Powiat grajewski	19,6%	15,9%	17,4%

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie

Wykaz punktów sprzedaży napojów alkoholowych w okresie od stycznia do września 2007, 2008, 2009 roku.

Liczba punktów sprzedaży detalicznej SKLEPY				Liczba punktów sprzedaży gastronomicznej BARY			
Rodzaj zezwoleń	2007	2008	2009	Rodzaj zezwoleń	2007	2008	2009
do 4,5% (piwo)	56	49	52	do 4,5% (piwo)	18	17	19
powyżej 4,5% (wino)	25	25	28	powyżej 4,5% (wino)	7	8	8
powyżej 18% (wódka)	25	25	28	powyżej 18% (wódka)	7	6	6

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Przy Urzędzie Miasta w Grajewie działa komórka pn. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, do której zgłaszane są osoby uzależnione od alkoholu niewyrażające zgody na dobrowolne poddanie się leczeniu odwykowemu. Niejednokrotnie wyrządzają one szkody społeczne takie jak: prowadzenie auta pod wpływem alkoholu, niszczenie mienia, zakłócanie porządku publicznego, stosowanie przemocy fizycznej i psychicznej.

Wnioski do Komisji składają zazwyczaj najbliżsi członkowie rodziny uzależnionego lub instytucje ściśle współpracujące z nią, takie jak: policja, prokuratura, sąd. Następnie Komisja uruchamia procedury mające na celu wszczęcie postępowania sądowego zobowiązującego do leczenia.

Wnioski o leczenie odwykowe, które wpłynęły do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ubiegłych latach:

	Rok 2007*	Rok 2008**
Liczba wniosków skierowanych przez Prokuraturę Rejonową	30	18
Liczba wniosków skierowanych przez Komendę Powiatową Policji	17	9
Liczba wniosków skierowanych przez Sąd Rejonowy	18	5
Liczba wniosków skierowanych przez członków rodziny	8	10
Ogólna liczba wniosków, które wpłynęły do komisji	73	42
Liczba wniosków złożonych przez MKRPA w Sądzie Rejonowym o leczenie odwykowe	33	21

* dane dotyczą okresu od stycznia do września 2007 roku

** dane dotyczą okresu od stycznia do września 2008 roku

Źródło: Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

**Tabela porównawcza zbliżonego odcinka czasowego dwóch ostatnich lat:
Wnioski o leczenie odwykowe, które wpłynęły do Komisji:**

	Rok 2008*	Rok 2009**
Liczba wniosków skierowanych przez Prokuraturę Rejonową	21	6
Liczba wniosków skierowanych przez Komendę Powiatową Policji	14	15
Liczba wniosków skierowanych przez Sąd Rejonowy	8	17
Liczba wniosków skierowanych przez członków rodziny	14	23
Ogólna liczba wniosków, które wpłynęły do komisji	57	61

* dane dotyczą okresu od stycznia do grudnia 2008 roku

** dane dotyczą okresu od stycznia do listopada 2009 roku

Źródło: Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

W okresie od stycznia do listopada 2009 roku w ramach swojej działalności Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

- a) zobowiązała 3 osoby do uczestnictwa w zajęciach grupy terapeutycznej funkcjonującej przy Klubie "Zdrowie i Trzeźwość" w Grajewie,
- b) zawiesiła postępowanie w przypadku 9 osób,
- c) wystąpiła z wnioskiem do Sądu Rejonowego w Grajewie o zajęcie stanowiska wobec 45 osób,
- d) opiniowała wnioski o zezwolenie na sprzedaż detaliczną i gastronomiczną napojów alkoholowych.

Ponadto, w w/w okresie MKRPA wspólnie z policją oraz Strażą Miejską w Grajewie, przeprowadziła 46 kontroli w punktach sprzedaży detalicznej i gastronomicznej napojów alkoholowych. W wyniku dokonanej kontroli, w 2 sklepach stwierdzono nieznaczne uchybienia nie stanowiące podstawy do cofnięcia zezwolenia na sprzedaż alkoholu.

Dane sporządzone przez Straż Miejską w Grajewie

Rodzaj problemu	2007 rok*	2008 rok**	2009***
Liczba osób dorosłych znajdujących się pod wpływem alkoholem, którym udzielono pouczeń	51	93	82
Liczba osób dorosłych znajdujących się pod wpływem alkoholu, które przekazano do KPP w Grajewie	1	3	-
Liczba zatrzymanych osób nieletnich znajdujących się pod wpływem alkoholu	1	6	-
Liczba zatrzymanych osób nieletnich palących papierosy	86	53	16
Liczba zatrzymanych osób nieletnich, którzy posiadali przy sobie nawet niewielkie ilości narkotyków/środków odurzających	-	-	-

* dane dotyczą I półrocza 2007 roku

** dane dotyczą I półrocza 2008 roku

*** dane dotyczą I półrocza 2009 roku

Źródło: Straż Miejska w Grajewie

Analizując powyższe wyniki wyraźnie widać, że w porównaniu do roku ubiegłego wyraźnie zmniejszyła się liczba osób znajdujących się pod wpływem alkoholu i tym samym pouczonych przez strażników miejskich. Najwięcej takich osób Straż Miejska odnotowała w 2008 roku, a najmniej w 2007 roku.

W pierwszej połowie 2009 roku strażnicy miejscy nie zatrzymali osób znajdujących się pod wpływem alkoholu, które należało przekazać Komendzie Powiatowej Policji w Grajewie. Warto podkreślić, że na przełomie ostatnich 3 lat zdarzyło się to po raz pierwszy.

W bieżącym roku strażnicy nie zatrzymali także osób nieletnich znajdujących się pod wpływem alkoholu. W poprzednich latach odnotowywali pojedyncze takie przypadki.

Budujący jest fakt tendencji spadkowej nieletnich palących papierosy, bo w porównaniu do roku ubiegłego, aż prawie o ponad 200%.

Można zauważyć, że najwięcej zagrożeń i niewłaściwych zachowań Straż Miejska odnotowała w roku 2008. Wyjątek stanowią tutaj nieletni palący papierosy, których najwięcej ujawniono w 2007 roku, jednak w oparciu o powyższe dane zauważamy, że z roku na rok jest ich coraz mniej.

Dane sporządzone przez Komendę Powiatową Policji w Grajewie

Przestępstwa i wykroczenia związane z nadużywaniem alkoholu i łamaniem przepisów *Ustawy o Przeciwdziałaniu Narkomanii*.

Rodzaj przestępstwa/wykroczenia	Rok 2007*	Rok 2008**	Rok 2009***
Liczba wniosków skierowanych do sądów w związku z prowadzeniem pojazdów w stanie po użyciu alkoholu	25	26	25
Liczba aktów oskarżenia skierowanych do sądu w związku z prowadzeniem pojazdów w stanie nietrzeźwości	148	149	122
Liczba osób zatrzymanych do wytrzeźwienia w pomieszczeniach dla zatrzymanych	145	125	118
Liczba założonych „Niebieskich kart”	148	95	66
Liczba osób nieletnich znajdujących się pod wpływem alkoholu ujawnionych przez policję	32	59	33
Liczba sprawców przestępstw z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	9	12	13

* dane dotyczą I półrocza 2007 roku

** dane dotyczą I półrocza 2008 roku

*** dane dotyczą I półrocza 2009 roku

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Grajewie

Porównując wyniki zgromadzone przez policję można zauważyć utrzymującą się na tym samym poziomie liczbę wniosków skierowanych do sądu w związku z prowadzeniem pojazdów w stanie po użyciu alkoholu. Zauważalna różnica jest tu zaledwie jednostkowa.

W I półroczu 2009 roku zdecydowanie zmniejszyła się liczba aktów oskarżenia skierowanych do sądu w związku z prowadzeniem pojazdów przez osoby w stanie nietrzeźwości. W poprzednich latach 2007-2008 była ona większa i urzymywała się na podobnym pułapie.

Z każdym rokiem zauważalna jest tendencja spadkowa osób zatrzymanych do wytrzeźwienia. I tak w roku 2009 zatrzymano najmniej osób do wytrzeźwienia - 118, co stanowi o 27 mniej do roku 2007, gdzie tych osób

było najwięcej, bo aż 145.

Od roku 2007 diametralnie zmniejsza się także liczba “Niebieskich kart” zakładanych przez policję. Do końca czerwca 2009 roku założono 66 kart, podczas gdy w roku 2007 było ich dwukrotnie więcej tj. aż 148.

Po gwałtownym ubiegłorocznym wzroście liczby nieletnich znajdujących się pod wpływem alkoholu z 32 do 59 osób, w bieżącym roku odnotowano zdecydowany spadek do 33 osób, co jest porównywalne do danych z 2007 roku.

Niewielki wzrost można zaobserwować w liczbie sprawców przestępstw z Ustawy o Przeciwdziałaniu Narkomanii. W stosunku do ubiegłego roku odnotowano o 1 osobę więcej, a w porównaniu do roku 2007 aż o 4 osoby.

Dane sporządzone przez grajewski Klub „Zdrowie i Trzeźwość”

W Klubie “Zdrowie i Trzeźwość” zatrudniony jest terapeuta uzależnień, psycholog i kierownik klubu.

Klienci Klubu	Rok 2007*	Rok 2008**	Rok 2009***
Liczba alkoholików, którzy zgłosili się do klubu z własnej, nieprzymuszonej woli	14	31	28
Liczba osób uzależnionych biorących udział w terapii odwykowej od alkoholu	355	377	615
Liczba osób współuzależnionych należących do grupy wsparcia	17	17	12
Liczba osób uzależnionych i współuzależnionych korzystających z porad psychologa w klubie	39	37	23
Liczba osób uzależnionych od narkotyków	4	6	4

** dane zebrane do końca września 2007 roku*

*** dane zebrane do końca września 2008 roku*

**** dane zebrane do końca września 2009 roku*

Źródło: Klub “Zdrowie i Trzeźwość”

Z powyższego zestawienia wynika, że w stosunku do roku ubiegłego nieznacznie, bo o 3 osoby zmniejszyła się liczba alkoholików dobrowolnie szukających pomocy w klubie. Największy ich wzrost zauważalny był w roku 2008, gdzie przybyło ich dwukrotnie względem poprzedzającego roku. Można wnioskować, iż stale wzrasta świadomość społeczeństwa lokalnego w zakresie wiedzy o chorobie alkoholowej oraz o oferowanej im pomocy. Podobne spostrzeżenia nasuwają się z analizy liczby osób biorących udział w terapii odwykowej prowadzonej przez specjalistę. Co roku obserwuje się wzrastające zainteresowanie taką formą pomocy. Największy wzrost, bo prawie o 100% odnotowuje się w 2009 roku z 377 osób do 615.

Niewielką tendencję spadkową odnotowano w liczbie osób współuzależnionych należących do grupy wsparcia z 17 do 12 osób. W porównaniu do roku 2007 i 2008 obniżyła się także liczba osób uzależnionych i współuzależnionych korzystających z porad psychologa w klubie. Do końca września 2009 roku wynosiła ona 23 osoby, podczas gdy w latach poprzednich 2007-2008 wahała się w granicach 37-39 osób.

Warto podkreślić, że w porównaniu do ubiegłego roku o 2 osoby zmniejszyła się liczba osób uzależnionych od narkotyków. Najwięcej było ich w 2008 roku - 6 osób.

Dane sporządzone przez Sąd Rejonowy w Grajewie

Informacje zebrane z powiatu grajewskiego:

Rodzaj problemu		Rok 2007*	Rok 2008**	Rok 2009***
Liczba osób skazanych za znęcanie się nad rodziną		21	17	15
Liczba osób, które zobowiązano do podjęcia leczenia od uzależnienia alkoholowego	w zakładzie stacjonarnym	20	41	14
	w zakładzie niestacjonarnym	48	69	33
Liczba osób, które skazano prawomocnym wyrokiem za jazdę samochodem pod wpływem alkoholu		102	147	120
Liczba osób skazanych za jazdę rowerem, motocyklem lub innym pojazdem mechanicznym pod wpływem alkoholu		67	141	94
Liczba osób skazanych za posiadanie narkotyków bądź środków odurzających	Osoby dorosłe	10	16	18
	Osoby nieletnie	2	3	1

* dane zebrane do października 2007 roku

** dane zebrane do października 2008 roku

*** dane zebrane do października 2009 roku

Źródło: Sąd Rejonowy w Grajewie

Porównując dane z ostatnich trzech lat można zauważyć stopniowo zmniejszającą się liczbę osób znęcających się nad rodziną z 21 na 17, a następnie na 15.

Analizując ubiegłoroczne dane obserwuje się prawie trzykrotny spadek liczby osób z problemem alkoholowym skierowanych na przymusowe leczenie w zakładzie stacjonarnym z 41 na 14. W przypadku osób uzależnionych zobowiązanych do leczenia w placówkach niestacjonarnych spadek ten jest dwukrotny z 69 na 33. Najwięcej skierowań na terapię odwykową sąd odnotował w 2008 roku, tj. 110, co w porównaniu do roku 2009 (47osób) jest, aż o 63 więcej.

W stosunku do roku 2008 istotnie zmniejszyła się liczba osób skazanych prawomocnym wyrokiem za jazdę samochodem pod wpływem alkoholu, aż o 27.

Odnotowano znaczący spadek liczby osób kierujących pod wpływem alkoholu, rowerem, motocyklem lub innym pojazdem mechanicznym, aż o 47 osób.

Niepokojące jest, to że o 2 osoby wzrosła liczba skazanych za posiadanie narkotyków bądź środków odurzających. Okazuje się, że to głównie dorośli dopuszczają się łamania prawa w tym zakresie i zauważalna jest tu stopniowa tendencja wzrostowa.

Wśród nieletnich tylko wobec jednej osoby sąd orzekał w sprawie posiadania narkotyków/środków odurzających. Jest to dotychczas najmniejsza liczba młodocianych odnotowana na przełomie ostatnich 3 lat.

Na podstawie powyższych danych można uznać, że rok 2009 jest najbardziej satysfakcjonującym pod względem odnotowanych danych. Natomiast najwięcej problemów związanych z łamaniem prawa na skutek spożywania alkoholu bądź posiadania zabronionych środków wystąpiło w 2008 roku.

CHARAKTERYSTYKA BADANEJ POPULACJI METODOLOGIA BADAŃ

W celu przybliżenia problemu zagrożenia alkoholem, nikotyną i narkomanią, przeprowadzono badania ankietowe wśród gimnazjalistów, których najczęściej uznaje się za grupę inicjującą i najbardziej eksperymentującą z wszelkiego rodzaju używkami. Ponadto przeprowadzono test przesiewowy „CAST” mający na celu zbadanie skali zjawiska spożywania alkoholu w domach rodzinnych uczniów.

WYNIKI BADAŃ PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD GIMNZJALISTÓW

POSTAWY MŁODZIEŻY WOBEC ALKOHOLU

Wśród 227 uczniów gimnazjum w Grajewie (115 dziewcząt i 112 chłopców) przeprowadzono anonimową ankietę i uzyskano następujące wyniki:

1. Jestem całkowitym abstynentem

Na to pytanie twierdząco odpowiedziało ponad **72,2%** ankietowanych. Jeszcze rok wcześniej na to samo pytanie twierdząco odpowiedziało **76,5%** badanych gimnazjalistów.

2. Interesuje mnie temat uzależnień i chcę skontaktować się ze specjalistami w tym zakresie, by zrozumieć zachowania osób uzależnionych.

15,8% uczniów biorących udział w badaniu uznało, iż odczuwa potrzebę kontaktu ze specjalistą w celu przybliżenia im mechanizmów sterujących zachowaniem człowieka uzależnionego. W ubiegłym roku uzyskano znacznie odmienny wynik tj. **36,4%**.

3. Chcę uczestniczyć w spotkaniach poświęconych tematyce zagrożeń i uzależnień.

47,5% ankietowanych zadeklarowało chęć pogłębiania wiedzy nt. zagrożeń i uzależnień podczas organizowanych dla nich spotkań.

Powyższa informacja wskazuje na nieco niższe zainteresowanie młodzieży powyższą tematyką w porównaniu do roku ubiegłego, gdy to aż **65,3%** uczniów wyraziło chęć zgłębiania wiedzy na powyższy temat. Jest to zapewne cenna wskazówka dla osób pracujących z młodzieżą, aby organizować zajęcia, wyjazdy o charakterze profilaktycznym dla uczniów zainteresowanych tematem. Takie przedsięwzięcia mogłyby zaowocować powstaniem pozytywnej grupy liderów w młodzieżowym środowisku.

4. Czy chciałbyś/abyś spotykać się z ludźmi, którzy bawią się na trzeźwo?

Twierdząco odpowiedziało **74,0%** badanych. Wynik ten wskazuje na rosnącą potrzebę przebywania młodzieży i zabawy w gronie ludzi trzeźwych. Porównując wyniki z ubiegłego roku można zaobserwować zbliżony poziom zainteresowania młodych ludzi zabawami bezalkoholowymi i obcowaniu z trzeźwym towarzystwem. Rok wcześniej nieco mniej ankietowanych deklaroowało chęć spotkań w towarzystwie osób niepijących – - około **72,4%**.

Pomimo dużego potencjału twórczego jakim odznacza się dorastająca młodzież, zauważalne jest pragnienie naturalnej radości i potrzeby autentycznych więzi z rówieśnikami. Informacja ta jest cennym sygnałem dla

nauczycieli, rodziców i samych nastolatków o ich potrzebach. Młodzież pijąca intensywnie stanowi mniejszość, jednak swoim zachowaniem zwraca na siebie uwagę wychowawców, rówieśników tworząc rodzaj fałszywej normy przyzwolenia upijania się przez młode osoby.

5. Potrzebujesz pomocy dla siebie, bliskiego, znajomego?

W odpowiedzi na tak postawione pytanie **8,8%** gimnazjalistów poprosiło o pomoc. W porównaniu do poprzedniego roku, pomocy dla siebie lub znajomych szukała podobna liczba uczniów tj. **8,7%**.

Fakt, że osoby te dostrzegają problem i proszą o pomoc jest niezwykle znaczący dla zapobiegania problemom alkoholowym. Według Ogólnopolskiego Raportu Programu Profilaktycznego NOE realizowanego w kraju jest około **11,9%** osób proszących o pomoc.

6. Czy upiłeś się w ciągu ostatnich 3 miesięcy?

Ogółem **20,2%** respondentów przyznało się, że w okresie ostatnich 3 miesięcy zdarzyło im się upić. Rok wcześniej znacznie więcej uczniów przyznało się do upicia – **28,4%**.

Według danych zamieszczonych w Ogólnopolskim Raporcie Programu Profilaktycznego NOE okazuje się, że liczba abstynentów gwałtownie spada w szkole średniej, zatem wydaje się, że wzmacnianie postawy wstrzeźliwości od alkoholu jest najskuteczniejsza przed przekroczeniem progu przechodzenia ze szkoły podstawowej, czy gimnazjum do szkoły średniej.

7. Czy w tym okresie piłeś choć raz piwo?

Na to pytanie **49,1%** ankietowanych odpowiedziało twierdząco. Można przypuszczać, że prawie co drugi uczeń gimnazjum na przełomie krótkiego odcinka czasowego – 3 miesiące – spożywa alkohol w postaci piwa. Porównując uzyskany wynik do ubiegłorocznego, zauważa się zdecydowany spadek spożycia piwa wśród nieletnich – **65,2%**.

8. Czy w tym okresie piłeś choć raz wódkę?

26,7% badanych gimnazjalistów potwierdziło, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy sięgnęło po jeden z najmocniejszych alkoholi jakim jest wódka. Tegoroczne badania wskazują na zwiększenie się różnicy w liczbie dziewcząt spożywających wódkę (19,5%) i chłopców (34,8%).

Jeszcze w ubiegłym roku dane dotyczące spożywania alkoholu przez dziewczęta i chłopców były zbliżone. Ponownie chłopcy stanowią wiodącą grupę eksperymentowania z alkoholem. Obecnie różnice między chłopcami i dziewczętami są bardzo wyraźne i problem picia alkoholu obserwuje się głównie u chłopców. W ubiegłym roku zdecydowanie więcej badanych

uczniów przyznało się do spożywania wódki w ciągu ostatnich 3 miesięcy, bo aż **46,8%**.

	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009
Czy upiłeś się w ciągu ostatnich 3 miesięcy?	23,8%	28,4%	20,2%
Czy w tym okresie piłeś choć raz piwo?	52,9%	65,2%	49,1%
Czy w tym okresie piłeś choć raz wódkę?	30,2%	46,2%	26,7%
W czasie ostatnich 3 miesięcy upiło się:	16,7% dziewcząt	27,3% dziewcząt	12,3% dziewcząt
W czasie ostatnich 3 miesięcy upiło się:	30,3% chłopców	29,7% chłopców	29,0% chłopców

W ciągu ostatnich 3 miesięcy upiło się **20,2%** badanych gimnazjalistów, piwo piło **49,1%**, a wódkę **26,7%**. Można wnioskować, że dziewczęta są bardziej powściągliwe od chłopców. W czasie ostatnich 3 miesięcy upiło się **12,3%** dziewcząt i **29,0%** chłopców.

Analizując powyższe dane wyraźnie widać istotny spadek zainteresowania alkoholem przez młodzież w bieżącym roku kalendarzowym. Dotyczy to zarówno niska procentowego alkoholu jakim jest piwo, jak też i wódki. Największa różnica jest zauważalna:

- w liczbie uczniów, którzy w okresie ostatnich 3 miesięcy sięgnęli po piwo, tj. 49,1%, kiedy to jeszcze rok temu było aż 65,2%
- w liczbie osób, którzy w powyższym okresie sięgnęli po wódkę 26,7%, a w 2007 roku było ich 46,2%
- w liczbie upitych dziewcząt tj. 12,3%, gdy rok wcześniej było ich 27,3%.

Niepokojący jest jednak fakt, że co piąty uczeń (**20,2%**) upił się w ciągu ostatnich trzech miesięcy, prawie co czwarty co drugi (**26,7%**) pił wódkę, a co drugi (**49,1%**) pił piwo.

Wśród ankietowanych przeprowadzono także krótki test przesiewowy na temat picia alkoholu we własnej rodzinie. Wyniki te są dość niepokojące i przedstawiają się następująco:

	Liczba osób	Brak problemu	Nadużywanie	Podejrzenie o uzależnienie od alkoholu
Rok 2007	191	73,3%	11%	15,7%
Rok 2008	236	79,2%	11%	9,7%
Rok 2009	227	77,4%	9,3%	13,3%

Wyniki testu mają charakter uproszczony. Test nie jest narzędziem diagnostycznym, dlatego jego wyniki należy traktować jako **możliwość występowania** nadużywania alkoholu – „problem drinking” lub **prawdopodobieństwo występowania** problemu alkoholowego w rodzinie. Warto jednak zauważyć, że prawie **22,6%** młodych ludzi, prawdopodobnie jest uwikłanych w problemy alkoholowe w domu rodzinnym. Dokonując porównania wyników z ostatnich trzech lat wyraźnie widać, że liczba osób nadużywających alkoholu nieco zmniejszyła się i wynosi **9,3%**, gdy to w poprzednich 2 latach utrzymywała się na poziomie **11%**. Porównując ubiegły rok, wyraźnie widać wzrost liczby osób podejrzanych o nadużywanie alkoholu o ponad **3%**. Pocieszający jest jednak fakt, że jest ona mniejsza od danych odnotowanych w roku 2007.

WYNIKI BADAŃ PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD GIMNZJALISTÓW

POSTAWY MŁODZIEŻY WOBEC NARKOTYKÓW

Eksperymentowanie z narkotykami:

Na pytania:

Czy zażywałeś kiedykolwiek narkotyki lub inne środki o podobnym działaniu?

Czy znasz uczniów stosujących narkotyki lub inne środki o podobnym działaniu?

- 92% ankietowanych potwierdziło, że **nigdy nie zażywało narkotyków**
 - 7% ankietowanych podaje, że **próbowało już narkotyków** raz lub kilka razy
 - 1% badanych uczniów przyznaje, że **regularnie zażywa narkotyki**
-
- 73% ankietowanych **nie zna** koleżanek i kolegów, którzy zażywają narkotyki
 - 18% twierdzi, że **zna kilku takich uczniów**
 - 9% badanych **zna tylko jednego ucznia**, który regularnie zażywa narkotyki

Badania potwierdzają, że niewielki procent uczniów eksperymentował już z narkotykami, a tylko jednostki regularnie je zażywają. Zastanawiający jest wskaźnik uczniów znanych innym jako eksperymentujących z narkotykami i regularnie biorącymi je.

Na pytanie :

Czy w ciągu ostatnich 3 miesięcy zażywałeś narkotyki lub środki odurzające?

- 7,7% ankietowanych uczniów odpowiedziało twierdząco
- 92,3% badanych gimnazjalistów zaprzeczyło kontaktom z narkotykami i podobnym środkom w okresie ostatnich 3 miesięcy.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że częściej eksperymentują chłopcy (9,3%) niż dziewczęta (6,2%).

Dostępność narkotyków w szkole:

Na pytanie:

Czy w ciągu ostatnich 3 miesięcy byłeś częstowany, namawiany do brania narkotyków lub innych środków odurzających na terenie szkoły?

- **97,3%** uczniów twierdzi, że w szkole **nigdy nie byli namawiani** do zażycia narkotyku
- **2,7%** uczniów podało, że **kilka razy w szkole proponowano** im narkotyki

Można przypuszczać, że na ogół w szkole zjawisko rozprowadzania narkotyków jest niewielkie.

Dostępność narkotyków poza szkołą:

Na pytanie:

Czy w ciągu ostatnich 3 miesięcy byłeś częstowany, namawiany do brania narkotyków lub innych środków zmieniających świadomość poza terenem szkoły?

- 83,6% ankietowanych informuje, że **nigdy nie byli namawiani** do zażywania narkotyków poza terenem szkoły
- 16,4% ankietowanych przyznaje jednak, że **proponowano im narkotyki** poza szkołą

Zdecydowanie częściej narkotyki proponowane są uczniom poza murami szkoły. Niepokojący jest wskaźnik osób, którym proponowano narkotyki lub inne odurzające środki, tj. 16,4%. Powyższe wyniki świadczą o prawdopodobieństwie działania dealerów narkotykowych poza terenem szkoły.

Wyniki badań wskazują jednak na podzielone zdania ankietowanych co do dostępności narkotyków w mieście:

- 41% ankietowanych przypuszcza, że **bez trudu może zdobyć narkotyki**
- 34% badanej populacji uważa, że **raczej trudno jest zdobyć narkotyki**
- 15% ankietowanych uważa, że **bardzo trudno jest zdobyć narkotyki**
- 10% ankietowanych jest odmiennego zdania i uważa, że dostęp do narkotyków nie jest łatwy, jednak w razie potrzeby **wiedzą do kogo się zwrócić, aby je zdobyć.**

Zdecydowana większość uczniów (49%) uważa, że dostęp do narkotyków jest łatwy, a 41% badanych gimnazjalistów twierdzi, że nie widzi przeszkód w zdobyciu narkotyków. Niektórzy jednak są zdania (15%), że trudno jest wejść w posiadanie narkotyków. 10% uczniów przyznaje, że dostęp do narkotyków nie jest łatwy, ale w razie potrzeby wiedzą gdzie się udać.

Najczęściej stosowane przez młodzież narkotyki:

- 13% badanych uczniów potwierdza stosowanie **marihuany**
- 3% badanej populacji przyznaje, że eksperymentowało z **substancjami wziwnymi** takimi jak rozpuszczalniki i kleje
- 7% ankietowanych przyznaje, że zażywało **amfetaminę**
- 1% próbowała **LSD**

Najbardziej popularnym narkotykiem wśród młodzieży jest zdecydowanie marihuana.

Postawy uczniów wobec narkotyków

- 68% badanych jest przekonana, że w razie zaproponowania zażycia narkotyku na pewno stanowczo odmówi
- 15% adwersarzy nie sądzi, aby ktokolwiek zaproponował im narkotyki
- 17% uczniów grupy reprezentatywnej przyznaje, że z ciekawości spróbowałoby narkotyku

Pomimo zagrożeń wynikających ze stosowania narkotyków 17% badanych chciałby ich spróbować z czystej ciekawości. Zdecydowana większość badanych, bo aż 68% jest przekonana o swojej skuteczności swoich umiejętności asertywnych w sytuacjach zachęcania ich do eksperymentowania z narkotykami.

POSTAWY MŁODZIEŻY WOBEC NIKOTYNY

Palenie papierosów przez uczniów

- 56% uczniów, nigdy nie próbowało palenia papierosów
- 25% uczniów przyznaje się, że próbowało raz lub dwa palić papierosy
- 12% podaje, że czasami pali papierosy
- 7% twierdzi, że codziennie pali papierosy

25% badanych uczniów ma już za sobą inicjację nikotynową. 7% reprezentatywnej grupy przyznaje się do regularnego palenia papierosów, a 12% do nieregularnego.

56% przebadanej młodzieży (grupa stanowiąca zdecydowaną większość), nigdy nie próbowała palenia papierosów. Niestety, aż 25% ankietowanych przyznało się do eksperymentowania z papierosami.

Świadomość rodziców nt. palenia papierosów przez ich dzieci

Według informacji podanych przez badanych uczniów:

- 49% badanych uważa, że ich **rodzice nie wiedzą** o paleniu przez nich papierosów
- 11% respondentów nie wie, czy ich **rodzice domyślają się**, że oni palą papierosy
- 4% adwersarzy podaje, że ich **rodzice wiedzą** o problemie palenia przez nich papierosów

Tylko niewielka grupa rodziców jest świadoma lub domyśla się, że ich dziecko pali papierosy.

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE W MIEŚCIE GRAJEWO

Ustawa o Wychowaniu w Trzeźwości i Przeciwdziałaniu Alkoholizmowi nakłada na władze samorządowe obowiązek prowadzenia profilaktycznej działalności edukacyjnej i informacyjnej w szczególności wśród dzieci i młodzieży. W związku z powyższym w szkołach prowadzone są programy profilaktyczne, które z uwagi na osoby je realizujące można podzielić na dwa rodzaje:

- programy realizowane przez nauczycieli w ramach zadań spoczywających na szkole
- programy realizowane przez instytucje wspierające działalność szkoły (Policja, Prokuratura, Sąd, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna) oraz specjalistów z Ośrodków Terapii i Uzależnień prowadzących programy na zlecenie Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przy Urzędzie Miasta w Grajewie.

Treści realizowane w szkołach zawarte są głównie w szkolnym programie profilaktycznym, programach wychowawczych oraz programach edukacyjno – - profilaktycznych prowadzonych przez pedagogów szkolnych.

Ponadto szkoły i władze samorządowe podejmują różnorodne działania profilaktyczne mające na celu aktywne zagospodarowanie wolnego czasu uczniów, ukształtowanie odpowiedzialnych postaw z umiejętnościami komunikacji, asertywności, empatii oraz poczuciem własnej wartości. Wszystkie te zabiegi pełnią nie tylko rolę uświadamiającą, ale także zapobiegającą zagrożeniom i uzależnieniom. Szkoły włączają się w ogólnopolskie kampanie profilaktyczne oraz organizują dodatkowe zajęcia dydaktyczne, sportowe, artystyczne i informatyczne. Dużo uwagi poświęcają także rozwijaniu zainteresowań uczniów organizując różnego rodzaju zajęcia. Przygotowują uroczystości szkolne o charakterze profilaktycznym, włączają się w projekty unijne i we współpracy z Urzędem Miasta organizują wypoczynek w czasie ferii zimowych. Z myślą o dzieciach wywodzących się z rodzin ubogich i zagrożonych patologią organizowane są kolonie i półkolonie letnie. Poza tym szkoły biorą udział w licznych konkursach o charakterze profilaktycznym.

W okresie od stycznia do grudnia 2009 roku z inicjatywy Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w szkołach podstawowych i gimnazjalnych zrealizowano następujące programy:

- program profilaktyczny **NOE II** – kontynuacja programu NOE – II klasy gimnazjum (po dwie edycje w każdej szkole). Wiodącym celem programu było zmniejszenie ryzyka inicjacji alkoholowej wśród młodzieży. Spotkania skierowano zarówno do uczniów, jak i rodziców. Program składał się z 3 części: I – „Miłość rodzinna”, II – „Miłość partnerska”, III – „Być rodzicem”. Program został zaakceptowany przez specjalistów Ministra Zdrowia i Edukacji Narodowej jako dobra

propozycja wychowawcza.

- program profilaktyczny **“Przeciw narkotykom – ku afirmacji życia”** stanowiący część ogólnopolskiej kampanii **”Szkola wolna od narkotyków”** – klasy II gimnazjum. Program poruszał problematykę alkoholizmu, narkomanii, nikotynizmu i innych uzależnień. Pomagał uświadomić istotę zdrowego stylu życia oraz pozytywnego zachowania wobec zjawisk społecznych (telewizja, komputer, Internet, gry hazardowe, przemoc, sekty, itp.).
- program profilaktyczny **„Debata”**– klasy VI wszystkich szkół podstawowych. Wiodącym celem programu jest zapobieganie przedwczesnemu używaniu narkotyków i alkoholu oraz promowanie postaw trzeźwości.
- program profilaktyczny **„Radość bez złości”** - klasy III szkół podstawowych. Założeniem programu jest kształtowanie u dzieci umiejętności asertywności, rozpoznawania i nazywania uczuć, budzenie empatii, przybliżenie problemu agresji wśród dzieci oraz wskazanie różnych sposobów rozwiązywania problemów.

Wszyscy uczniowie szkół podstawowych i gimnazjum obejrzeli teatryki profilaktyczne pn.:

- **„Bezpieczna droga”** – dla uczniów klas I-III szkół podstawowych. Przedstawienie poruszało tematykę zagrożeń związanych z poruszaniem się pieszych po drodze, a w szczególności dzieci.
- **„Dobre zachowanie”** – dla uczniów klas IV-VI szkół podstawowych. Spektakl poświęcony był zagrożeniom i uzależnieniom młodych ludzi.
- **„Cyberprzemoc – człowiek bez twarzy”**- wszyscy uczniowie gimnazjum. Przedstawienie podejmowało problematykę przemocy psychicznej wśród dzieci i młodzieży oraz godności człowieka i wzajemnego szacunku.

Ponadto MKRPA co roku organizuje dzieciom i młodzieży zajęcia rekreacyjno – sportowe, które odbywają się 2 razy w tygodniu na hali MOSiR.

Dodatkowo Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych współorganizuje:

- Międzynarodowy „Bieg Wilka”
- Powiatowy Finał Konkursu „Nasze Bezpieczeństwo” propagujący bezpieczny wypoczynek, a także zdrowy i sportowy styl życia,
- Półkolonie letnie zorganizowane przy parafii Matki Boskiej Nieustającej Pomocy i Św. Ojca Pio w Grajewie
- Festyn Rodzinny „Serce za serce, rzecz za rzecz”
- Festyn pn. ”Jarmark Średniowieczny”
- Powiatowy „Dzień Ziemi”.

MKRPA stale prowadzi działalność informacyjno – edukacyjną poprzez zakup i upowszechnianie materiałów do prowadzenia zajęć wychowawczych i profilaktycznych w szkołach: książki, ulotki.

W styczniu 2010 roku zaplanowana jest pedagogizacja rodziców poświęcona tematyce zagrożeń, uzależnień, komunikacji interpersonalnej oraz problemom wieku dojrzewania.

Na podstawie zaprezentowanej Diagnozy można sformułować strategiczne kierunki realizacji Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Grajewie na przyszłe lata:

1. Prowadzenie działań profilaktycznych, a w szczególności profilaktyki środowiskowej zarówno wśród dzieci, jak też młodzieży i dorosłych:
 - realizowanie programów profilaktycznych, które swoim zasięgiem obejmować będą coraz młodsze grupy wiekowe, gdyż po przejściu do gimnazjum zaczyna się lawinowy wzrost niepożądanych zachowań alkoholowych,
 - podejmowanie działań edukacyjnych i prewencyjnych dotyczących różnych środków odurzających (alkohol, tytoń, narkotyki), czy też adekwatnych sposobów zachowania się w sytuacjach przemocowych,
 - obejmowanie dorosłych mieszkańców miasta programami edukacyjnymi poruszającymi problematykę zagrożeń i uzależnień,
 - preferowanie w szkołach programów profilaktycznych przeznaczonych dla dzieci, młodzieży i rodziców,
 - szkolenie pedagogów szkolnych, wychowawców, nauczycieli w zakresie prowadzenia programów profilaktycznych związanych z agresją.
2. Współpraca Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policji i innych instytucji w kierunku prawnego egzekwowania przestrzegania ustawowego zakazu sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.
3. Dalsze wspieranie i rozszerzanie działalności świetlicy socjoterapeutycznej oraz Klubu „Zdrowie i Trzeźwość”.
4. Upowszechnianie wiedzy wśród osób uzależnionych i współuzależnionych nt. działalności Klubu „Zdrowie i Trzeźwość”.
5. Uświadamianie społeczności lokalnej procedur zakładania Niebieskiej Karty.
6. Prowadzenie kampanii informacyjnej dotyczącej punktu konsultacyjno –
 - informacyjnego dla dzieci i dorosłych działającego przy Klubie Zdrowie i Trzeźwość”.
7. Tworzenie zintegrowanego systemu profilaktyki angażującego wiele grup społeczności lokalnej: młodzież, rodziców, wychowawców, sprzedawców napojów alkoholowych, przedstawicieli samorządu.